

Дисципліна з підготовки доктора філософії:

МЕДИЧНА ЕТИКА ТА ДЕОНТОЛОГІЯ

Спеціальність	I2 «Медицина»
Освітньо-наукова програма	«Медицина», 2025
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Навчальний рік	2025-2026
Статус дисципліни (обов'язкова/вибіркова)	Вибіркова, цикл загальної підготовки, блок загальнонаукових компетентностей
Мова викладання	українська, англійська
Загальне навантаження	1,5 кредити ЄКТС
Курс / семестр	I курс / 1 семестр
Укладач(і)	д.мед.н, проф. С.В. Римша, доц. Рациборинська-Полякова Н.В., psychiatry@vnmue.edu.ua
Викладач (і), гостьові лектори	професор С.В. Римша, доцент Рациборинська-Полякова Н.В.,
Місце проведення, контакти	Кафедра психіатрії, наркології та психотерапії з курсом ПО Адреса: 21037, м.Вінниця, вул.Пирогова, 109, телефон +380432507947 psychiatry@vnmue.edu.ua ratsiborinska@gmail.com

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

АНОТАЦІЯ

Аспіранту для вивчення винесені питання етики і деонтології як основ лікарської діяльності, основних проблем деонтології та лікарської етики в професійній діяльності; моральних та правових аспектів лікарської діяльності.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою викладання навчальної дисципліни «Медична етика та деонтологія» є поглиблення теоретичної та практичної підготовки аспірантів, набуття ними розуміння професійного обов'язку і принципів поведінки медичного персоналу, спрямованих на створення сприятливих умов для одужання хворих у самостійній лікарській діяльності в медичних закладах.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Медична етика та деонтологія» є виховання і дотримання рівня підготовки сучасного висококваліфікованого фахівця в галузі медицини для повсякденної роботи, формування системи знань, професійних умінь та практичних навичок стосовно етичних норм і основ, які використовуються в діловому спілкуванні з колегами, медичним персоналом, хворими і населенням, що в сукупності готує основу майбутньої професійної діяльності у якості викладача ВНЗ, науковця-дослідника у сфері клінічної медицини.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Після успішного вивчення дисципліни здобувач зможе:

ПРН 1. Демонструвати безперервний розвиток власного інтелектуального та загальнокультурного рівня, самореалізації.

ПРН 6. Виконувати оригінальне наукове дослідження.

ПРН 11. Презентувати результати наукових досліджень у формі презентації, доповідей, публікацій українською та іноземною мовою.

ПРН 12. Розвивати комунікації в професійному середовищі й громадській сфері.

3. РОЗПОДІЛ ЗА ВИДАМИ ЗАНЯТЬ ТА ГОДИНАМИ НАВЧАННЯ

Вид занять	Години
Лекції	10
Практичні заняття	10
Самостійна роботи	25
Всього	45

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назви змістових модулів і тем
1.	Медична етика, деонтологія і право.
2.	Етика та деонтологія в професійній діяльності лікаря.
3.	Етапи становлення медичної деонтології в різні епохи розвитку суспільства.
4.	Основні моделі взаємовідносин у системі “лікар-хворий”.
5.	Проблеми деонтології та лікарської етики в різних царинах професійної діяльності лікаря.
6.	Проблема життя та смерті у медичній етиці та деонтології.
7.	Евтаназія: морально-етичні проблеми.
8.	Лікарські помилки та правова відповідальність лікаря.
9.	Моральні та правові аспекти лікарської таємниці.

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання: лекція, пояснення, бесіда, організація дослідження, розповідь, ілюстрація, спостереження, клінічно-дослідні роботи, навчальна дискусія, суперечка, обговорення будь-якого питання навчального матеріалу, пізнавальні ігри шляхом моделювання життєвих ситуацій, що викликають інтерес до навчальних предметів, створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу, створення ситуації новизни навчального матеріалу, опора на життєвий досвід.

6. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ДИСЦИПЛІНИ –залік.

ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ

Усний контроль: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване; письмовий контроль; програмований контроль.

7. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Форма підсумкового контролю успішності навчання (для заліку): оцінка здобувача з дисципліни складається з суми балів поточного контролю.

Форма поточного контролю успішності навчання: сума балів поточного контролю визначається на основі оцінок поточної навчальної діяльності здобувача із всіх тем за традиційною 4-бальною системою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно).

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання кожної теми:

Оцінка "відмінно" виставляється у випадку, коли здобувач знає зміст теми заняття у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпні, точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню складності, самостійно генерує інноваційні ідеї.

Оцінка "добре" виставляється за умови, коли здобувач знає зміст теми заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання здобувач відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчувачи складнощі лише у найважчих випадках.

Оцінка "задовільно" ставиться здобувачу на основі його знань всього змісту теми заняття та при задовільному рівні його розуміння. Здобувач спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчувачи складнощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно.

Оцінка "незадовільно" виставляється у випадках, коли знання і вміння здобувача не відповідають вимогам "задовільної" оцінки.

Оцінювання самостійної роботи.

Оцінювання самостійної роботи здобувачів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному практичному занятті.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни проводиться у вигляді заліку після вивчення дисципліни в 1 семестрі.

Схема нарахування та розподіл балів, які отримують здобувачі освіти.

Нарахування балів за дисципліну проводять згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І.Пирогова шляхом конвертації середньої арифметичної оцінки поточної успішності здобувача освіти за універсальною 200-бальною шкалою. До нарахованих балів за поточну успішність додаються індивідуальні бали (за умови їх зарахування на підставі успішного виконання індивідуальних завдань).

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач освіти після засвоєння дисципліни, – 200 балів. **Мінімальна кількість балів** становить **122 бали**.

Результати складання студентом заліку фіксуються у відомості успішності із зазначеною кількістю балів та відміткою «зараховано» або «незараховано». Здобувачу освіти не зараховують дисципліну, якщо кількість отриманих балів менше 122, або вивчення дисципліни виконано в неповному обсязі, про що свідчить академічна заборгованість.

Отримані бали за дисципліну конвертуються згідно національної шкали та ЄКТС (для заліку) наступним чином:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

		Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту	для заліку

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS		
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,99	B	добре	
160-169,99	C		
141-159,99	D	задовільно	
122-140,99	E	задовільно	
0-121,99	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-121,99	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальний контент (конспект або розширений план лекцій), плани практичних (семінарських) занять, самостійної роботи, питання, методичні вказівки, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів)

10. ПОЛІТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Виконання навчальних завдань і робота за дисципліною має відповідати вимогам «Кодексу академічної доброчесності та корпоративної етики ВНМУ ім. М.І. Пирогова» (https://www.vnmu.edu.ua/downloads/other/kodex_akad_dobro.PDF).

Відпрацювання пропущених аудиторних занять, повторне проходження контрольних заходів, а також процедури оскарження результатів проведення контрольних заходів здійснюються згідно «Положення про організацію освітнього процесу для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова» (https://www.vnmu.edu.ua/downloads/other/pologPhD_org.pdf)

Політика в умовах дистанційного навчання. Порядок дистанційного навчання регулюється Положенням про запровадження елементів дистанційного навчання у ВНМУ ім.М.І.Пирогова ([https://www.vnmu.edu.ua/ Загальна інформація/Основні документи](https://www.vnmu.edu.ua/Загальна_інформація/Основні_документи)). Основними навчальними платформами для проведення навчальних занять є Microsoft Team, Google Meets. Порядок проведення практичних занять та лекцій, відпрацювань та консультацій під час дистанційного навчання оприлюднюється на веб-сторінці кафедри (<https://www.vnmu.edu.ua/> кафедра психіатрії, наркології та психотерапії / Аспіранту або <https://www.vnmu.edu.ua/> кафедра психіатрії, наркології та психотерапії / Новини).

Зворотній зв'язок з викладачем здійснюється через месенджери (Viber, Telegram, WhatsApp) або електронну пошту (на вибір викладача) в робочий час.

11. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Навчально-методичне забезпечення дисципліни оприлюднено на сайті кафедри. Маршрут отримання матеріалів <https://www.vnmu.edu.ua/кафедра-психіатрії-наркології-психотерапії/аспіранту>

ЛІТЕРАТУРА

Нормативні джерела:

КОДЕКСИ

1. Етичний Кодекс лікаря України
2. Етичний кодекс професійної поведінки психіатрів
3. Етичний Кодекс медичної сестри (прийнято Асоціацією медичних сестер, 1997 р.)
4. Кримінальний кодекс України.
5. Міжнародний кодекс медичної етики (Міжнародний кодекс з деонтології)(1949)
6. Нюрнберзький кодекс (1947)
7. Сімейний кодекс України
8. Цивільний кодекс України

ДЕКЛАРАЦІЇ

9. Гельсінська декларація (1964)
10. «Декларація про права пацієнта»
11. «Декларація про розвиток прав пацієнтів в Європі»
12. «Декларація про права пацієнтів в Європі» (1994)
13. «Декларація про трансплантацію ембріональних тканин» ВМА (1989)
14. «Декларація про трансплантацію людських органів» ВМА (1987)
15. «Декларація про політику в галузі забезпечення прав пацієнтів в Європі» (1994)
16. Декларація Міжнародного альянсу організацій пацієнтів з надання медичної допомоги, орієнтованої на пацієнта (2006)
17. Декларація ООН про клонування людини (2005)
18. Женевська декларація ВМА (1948,1994),
19. «Загальна Декларація про біоетику і права людини» (2005)
20. «Загальна Декларація про геном людини і права людини», (1997)
21. Лісабонська декларація ВМА про права пацієнтів (1981, 1995)
22. Лондонська декларація пацієнтів з безпеки пацієнтів (2006)
23. Люксембурзька декларація з безпеки пацієнтів (2005)
24. «Міжнародна декларація про права людини»

КОНВЕНЦІЇ

25. Європейська конвенція по правам людини. - Рим, 4.11.1950 //Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій. - К.: Вид-во «Сфера», 1999. - Є.212-229.
26. «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних»
27. «Про захист прав людини та людської гідності у зв'язку із застосуванням біології та медицини» (1998)
28. «Конвенція про захист прав і достоїнства людини у зв'язку з використанням досягнень біології і медицини» (1996, 2002)
29. «Про захист прав і достоїнства людини у зв'язку з впровадженням досягнень біології і медицини» (1997)
30. «Про права людини в біомедицині»(1996, 1997)
31. Міжнародна Конвенція Генеральної Асамблеї ООН з цивільних і політичних прав (1966)

МІЖНАРОДНІ ДОКУМЕНТИ

32. Резолюція Асамблеї ВООЗ з безпеки пацієнтів (2002)
33. Програма ВООЗ з безпеки пацієнтів (2004)

ЮНЕСКО

34. Керівництво №1-2 «Про створення і діяльність комітетів з біоетики» ЮНЕСКО, 2005
35. «Рекомендація про статус науковців» (1974) ВМА
36. Резолюція з питань поведінки лікарів при здійсненні трансплантації людських органів» (1994)
37. «Заява про торгівлю живими органами» (1985) ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ
38. Хартія основних прав ЄС 2000
39. Європейська хартія з прав пацієнтів (2002)
40. Міжнародна класифікація хвороб (10-й перегляд):. Клінічні описи та вказівки по

діагностиці. ВОЗ / Пер. с англ. - К.: Факт, 1999. - 272 с.

ЗАКони України

41. Конституція України
42. «Закони України про охорону здоров'я»: Збірник нормативно-правових актів. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. - 464 с.
43. «Закон про трансплантацію»
44. «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (1992)
45. "Про боротьбу із захворюванням на туберкульоз" (2001)
46. «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» (2007)
47. "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" (1994)
48. "Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СПІД) та соціальний захист населення" (1991) (1992) (2001)
49. «Про затвердження Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду і підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих СНІДом на 2009-2013 роки»
50. «Про захист населення від інфекційних хвороб» (2000)
51. «Про захист персональних даних»
52. «Про захист прав споживачів» (1991)
53. «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними» (1995).
54. «Про лікарські засоби» (1996)
55. «Про наукову і науково-технічну діяльність»
56. «Про попередження насильства в сім'ї» (2001)
57. «Про психіатричну допомогу» (2000)
58. «Про рекламу» (1996)
59. «Про трансплантацію органів й інших анатомічних матеріалів людини» (1999)

НАКАЗИ МОЗ УКРАЇНИ

60. «Про удосконалення організації медичної допомоги хворим на ВІЛ-інфекцію /СПІД» (2000)
61. «Про проведення клінічних випробувань ствольових клітин» (2007) -"Про затвердження нормативно-правових актів з питань трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людині" (2000).
62. «Про затвердження нормативно-правових актів з питань трансплантації» (2000)
63. «Про затвердження інструкції про проведення клінічних випробувань лікарських засобів і експертизи матеріалів клінічних випробувань і Типове положення про комісію з питань етики»,(2000)
64. «Про подальший розвиток медичної генетики і біоетики в Україні».(2000)

Основна (базова) література:

1. Деонтологія та етика в клінічній практиці: навч. посіб.: (частина 1) / С.І. Треумова, Є.Є. Петров, Ю.Г. Бурмак, Т.А. Іваницька; УМСА. - [Вид. 2-ге, переробл. і доповн.]. - Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2020. - 365 с
2. Етика та деонтологія у медицині: навч. посіб. / ДВНЗ "Ужгород. нац. ун-т", Стоматол. ф-т ; авт.-уклад. Н. М. Маляр-Газда, Є. Ю. Локота, С. Б. Костенко. – Ужгород : УжНУ "Говерла", 2024. – 163 с.
3. Медична етика і деонтологія: навч. посібник для самостійної роботи та дистанційного навчання студентів / Укл: Л. В. Гуліна, О. О. Зендик, Н. М. Козік – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2021 – 110с.
4. Медсестринська етика і деонтологія / Н.М. Касевич. - Видавництво: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина» Мова: українська. Рік і номер видання: 2013, 3-є виправлене видання. Кількість сторінок: 200 (чорно-білі)

Додаткова література:

5. Дан Г.П. Етика для лікарів, медсестер і пацієнтів. – Львів: Свічадо, 2008. – 200 с.
6. Деонтологія в медицині. Підручник для мед. ВНЗ IV р.а. О.Ковальова, Н.Сафаргаліна-Корнілова, Н.Герасимчук / К.: Медицина, 2015.- 240 с. ISBN 978-617-505-371-3
7. Деонтологія і етика в клінічній практиці. Частина 1.: навчальний посібник/Ю.М.Казаков, С.І.Треумова, В.П.Боряк, Н.І.Чекаліна, Т.А. Трибрат, С.В. Шуть, - Полтава. - 2014.-213 с.
82. Деонтологія та етика в клінічній практиці: навчальний посібник. Ч. 2 / С. І. Треумова, Є. Є. Петров, Ю. Г. Бурмак, Т.А. Трибрат МОЗ України, УМСА, Кафедра пропедевтики внутрішньої медицини з доглядом за хворими, загальної практики (сімейної медицини). - Полтава: Техсервіс, 2017. - 375 с.
9. Дробик. Й.О. Паліативна допомога як протидія евтаназії. – Львів: Друкарські куншти, 2011. – 276 с.
10. Етичний кодекс лікаря: Довідник /За заг. ред. І.Д. Герич. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2008. – 22 с.
11. Запорожан, Валерій Миколайович. Етюди про моральність. Нооетичний аспект: науково-популярна література / В.М. Запорожан. - Одеса: Одес. ун-т, 2015. - 159 с.: цв. ил, іл. - Бібліогр.: с. 157. - ISBN 978-966-443-073-6
12. Захист персональних даних в закладах охорони здоров'я. Збірник нормативно-правових актів. Вип. 7 /ДОЗ ЛОДА, Львівський обласний центр здоров'я. – Львів, 2014. – 63 с.
13. Ковальова, О. М. Деонтологія в медицині: [підручник для студентів вищих мед. навч. закладів IV рівня акредитації] / О. М. Ковальова, Н. А. Сафаргаліна-Корнілова, Н. М. Герасимчук. - К.: Медицина, 2015. - 239 с. - Предм. покажч.: с. 232-234. - Імен. покажч.: с. 235. - Предм. покажч. прав. док.: с. 236-238.
14. Лашкул З.В., Сізінцова Ю.Ю., Фершал Я.Ю. Інформована згода пацієнта: поняття, мета та значення у процесі реалізації прав та обов'язків медичних працівників. – Запоріжжя, 2013. – 190 с.
15. Левенець С.С. Медична етика і деонтологія: реалії і перспективи в роботі лікаря. - Медична освіта, № 4, 2012. – С.87-90.
16. Лихтенштейн Е.И. Помніть о больном. – К.: Здоров'я, 2012. – 152 с.
17. Лісовий В.М., Ольховська Л.П., Капустник В.А. Основи медсестринства. – К.: ВСВ "Медицина", 2013. – 792 с.
18. Масний З. Проблеми деонтології в сучасній українській медицині. – Львів. – Літературна агенція «Піраміда», 2010. – 74 С.
19. Підручник з лікарської етики: Переклад з 2-го англійського видання 2009 року за редакцією академіка АМН України, Голови Комітету з лікарської етики Всеукраїнського Лікарського Товариства (ВУЛТ) Любомира ПИРОГА- Світове Лікарське Товариство / World Medical Association (WMA)-© 2009 by The World Medical Association, Inc.© 2009 Ukrainian translational by Ukrainian Medical Association (UMA) / український переклад Всеукраїнського Лікарського Товариства (ВУЛТ).© 2009 українське видання БФ «Третє Тисячоліття» - ISBN 966-7756-10-6 (NLM classification: W 50) – 140с.
20. Спиця Н.В. Деонтологія в медицині. Навчально-методичний посібник для студентів медичних та фармацевтичних факультетів. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2017. – 60с.
21. Створення модуля "Маршрутизація пацієнта" в медичній інформаційній системі лікувального закладу: Методичні рекомендації /Укл. Толстанов О.К. та ін. – К., 2013. – 41 с.
22. Україна крізь призму Європейської хартії прав пацієнтів: результати виконання в Україні другого етапу європейських досліджень на відповідність стандартам ЄС з прав пацієнтів /Глуховський В.В., Ангелов О.В., Слабкий Г.А., Білоконь Л.П.–К.: Вид-во ТОВ "Дизайн і поліграфія", 2012. – 158 с.
23. Хартія працівників служби охорони здоров'я. – Львів: Вид-во ЛОБФ "Медицина і право". 2010. – 112 с.
24. Шишацька Н.Ф., Глуховський В.В. Загальні результати комплексного дослідження забезпечення прав пацієнтів у системі охорони здоров'я України //Україна. Здоров'я нації. – 2013. -№ 4. –С. 66-68.

25. Zaidi Shabih H. Ethics in Medicine. - Springer International Publishing, 2013. — 262 p.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Накази МОЗ <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>
2. Офіційний сайт НАН України. Національний науковий центр з медико-біотехнічних проблем.gov.ua / - <http://biomed.nas.gov.ua/>
3. Корисні посилання на українські та зарубіжні ресурси щодо питань біоетики - <http://biomed.nas.gov.ua/links-ua>
4. Дещо про права лікаря та пацієнта в Україні. - <http://materinstwo.com/main/prava-patsienta-i-vracha-v-ukraine.html>
5. Міжнародна нормативно-правова база основних організацій, що працюють в сфері біоетики.
- <http://ta5.org.ua/2014/09/миждународная-нормативно-правовая-б/>
6. Всезагальна декларація про геном людини та права людини. Ген. Конференція ООН 11 листопада 1997. - http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/human_genome.shtml
7. Всезагальна декларація про біоетику та права людини. Ген. Конференція ЮНЕСКО жовтень 2005р. - <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/0Q1461/146180r.pdf>
8. Женевська декларація (Міжнародна клятва лікарів) 1948, 1968, 1983р.р. - <http://www.med-pravo.ru/Ethics/seventh.htm>
9. Всезагальна декларація прав людини. - <http://www.med-pravo.ru/International/WorldDeclar/WorldDeclar1.htm>
10. Список посилань на міжнародні акти щодо регулювання питань медичної деонтології та біоетики. - <http://www.med-pravo.ru/Common/second.htm>
11. Наказ МОЗ України № ПО від 14.02.2012 Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування [електронний ресурс]. -Режим доступу: <http://medsoft.ucoz.ua/ITepHeT-pecvpcn>

Силабус з дисципліни «Медична етика та деонтологія» для підготовки здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня доктор філософії зі спеціальності І2 «Медицина обговорено та затверджено на засіданні кафедри психіатрії, наркології та психотерапії (протокол №_1_, від « 27 » серпня 2025 року

Відповідальний за курс

(підпис)

доц.Рациборинська-Полякова Н.В.

Завідувач кафедри

(підпис)

проф.Римша С.В.